

تیزهوشان اروپا (۴)

آموزش تیزهوشان در ۲۱ کشور اروپایی: وضع موجود و چشم انداز

فرانتس مونکس، رایین فلوگر

ترجمه رضا گلشن مهرجردی

این سلسله مقالات، ترجمه پژوهشی است که به سفارش وزارت علوم و آموزش جمهوری آلمان درباره ویژگی‌های تربیت دانش‌آموزان تیزهوش در کشورهای اروپایی تهیه و در سال ۲۰۰۵ منتشر شده است. قسمت‌های اول تا سوم این مجموعه، شامل توصیف کلی پژوهش و سپس بررسی وضعیت در کشورهای اتریش، بلژیک، سوئیس و آلمان بود، در شماره‌های پیشین منتشر شده بود.

۵- دانمارک

قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های آموزشی

قوانین مدارس دانمارک در قالب «قانون آموزش عمومی» ارائه شده است. نه اصطلاح «تیزهوشی» و نه دانش‌آموزان تیزهوش به عنوان یک زیرگروه از دانش‌آموزان در این قانون مورد اشاره قرار نگرفته‌اند؛ اما تشخیص تفاوت‌های فردی یکی از اصول بنیادین «قانون آموزش عمومی» است. در نتیجه، تفکیک درون‌مدرسه‌ای، خط مشی اساسی آموزش‌های مدرسه‌ای در دانمارک است. بنابراین وظیفه مدرسه این است که شناسایی نیازهای فردی هر دانش‌آموز را تضمین کند و ملزومات پرورش استعدادها بالقوه او را عرضه نماید (فصل ۲، مواد الحاقی ۴ و ۵): «سازمان‌دهی آموزش، شامل انتخاب روش‌های تدریس و فعالیت، مواد آموزشی و انتخاب موضوعات درسی در هر ماده درسی، باید اهداف قانون آموزش عمومی را برآورده کند و نیز باید گوناگون و متنوع باشد چنان‌که با نیازها و پیش‌نیازهای هریک از شاگردان هم‌خوانی داشته باشد. وظیفه معلم ارشد (سرگروه) است که تضمین

نماید معلم اصلی و دیگر معلمان کلاس، تدریس خود را چنان برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی کنند که تمامی شاگردان را با خود درگیر و همراه کند.»

تسهیلات و امکانات خاص

برنامه رسمی برای آموزش تیزهوشان در دانمارک وجود ندارد. در حال حاضر، مدارس اندکی توجه خاص به آموزش تیزهوشان دارند و یا تسهیلات خاصی برای دانش‌آموزان تیزهوش فراهم می‌آورند. در «مدرسه سلطنتی باله» به افراد مستعد در هنر باله، تسهیلاتی برای پرورش استعدادشان در این زمینه خاص ارائه می‌شود. دانش‌آموزان تیزهوش در زمینه موسیقی در «دبیرستان Sct Anna» آموزش می‌بینند.

در مرکز ملی نوآوری آموزشی، دیدگاه‌ها و ایده‌های جدیدی درباره روش‌های تدریس و تسهیلات آموزشی نظیر تفکیک، ارائه دروس پروژه‌محور، استفاده از پوشه‌کارها و خودمختاری همگانی دانش‌آموزی، در سطح آزمایشی طراحی، آزمایش و ارزشیابی شده است.

در سال ۲۰۰۲، یک مطالعه چهارساله آغاز شده است (به بخش «پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره‌ای» نگاه کنید). در سال ۲۰۰۴، یک مدرسه ویژه کودکان تیزهوش (با نام Mentiqa) در نزدیکی کپنهاک فعالیت خود را آغاز کرد. اکنون نزدیک به ۱۰۰ دانش‌آموز در این مدرسه حضور دارند و برنامه تأسیس شعب دیگری در شهرهای فونن و یوتلند نیز در دستور کار است. همچنین، در سال ۲۰۰۴ یک دبیرستان دوره اول (۱۴ تا ۱۶ ساله‌ها) با نام Odsherred، کلاس‌های ویژه‌ای در زمینه ریاضیات برای شاگردان تیزهوش راه‌اندازی کرد.

معیارهای شناسایی و گزینش

فرایند عمومی برای شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش در دانمارک وجود ندارد. موارد استثناء، مدرسه سلطنتی باله و دبیرستان Sct Anna هستند که معیارهای خودساخته‌شان را برای دو زمینه باله و موسیقی تدوین کرده‌اند.

آموزش حرفه‌ای، ارتقای معلمان و شبکه‌های تبادل تجربیات

معلمان سطوح صفر تا ۳ در معیار بین‌المللی طبقه‌بندی آموزش، یک برنامه عمومی و اجباری تربیت معلم را پشت سر می‌گذارند. برنامه‌های بازآموزی، به صورت منظم ارائه می‌شوند. موضوعات «تیزهوشی» و «آموزش تیزهوشان» در میان موضوعات مورد بحث هیچ‌یک از دوره‌های آموزش اجباری و بازآموزی معلمان وجود ندارد. چند سالی است که یک شبکه ارتباطی کودکان تیزهوش،

از سوی تعدادی از والدین کودکان تیزهوش راه‌اندازی شده است. این شبکه را فردی به نام مسنا دنمارک تأسیس نموده و همچنان به دست او اداره می‌شود.

پژوهش، مراقبت حرفه‌ای و مشاوره‌ای

در سال ۲۰۰۲، یک برنامه تحقیق و توسعه آزمایشی چهار ساله در شهرداری شهر لینگبی تاریک آغاز شد. در این طرح ابتکاری که از سوی هماهنگ‌کننده طرح، اول کید، با همکاری دو نفر از استادان دانشگاه تعلیم و تربیت دانمارک، کریستن بالتزر و پل نیسن انجام می‌شود، حدود ۳۰ دانش‌آموز از سوی معلمان و والدین شناسایی شده‌اند و طی چهار سال تحصیلی مورد بررسی خواهند بود. دانش‌آموزان شناسایی شده از پایه اول تا پایه نهم را شامل می‌شوند و ۹ مدرسه تحت پوشش شهرداری و یک مدرسه خصوصی در طرح مشارکت دارند. آزمون‌هایی از دانش‌آموزان والدین گرفته شده است و دانش‌آموزان، والدین و معلمان آنها، به پرسشنامه آخنباخ پاسخ داده‌اند. این طرح پژوهشی، نتیجه یک مباحثه نزدیک به ده ساله در دانمارک راجع به موضوع کودکان تیزهوش و آموزش آنان است. این مباحثه از سوی اول کید آغاز شده و علاقه به این موضوع در حال گسترش یافتن است.

اولویت‌ها و توقعات

تسهیلات ویژه تیزهوشان (اگر چنین چیزی وجود داشته باشد)، باید از سوی طرح‌های خصوصی سازمان‌دهی شود. همچنان، معلمان اندکی به موضوع آموزش تیزهوشان حساس هستند و تعداد معلمان آموزش دیده در این خصوص بسیار اندک است. متخصصان این رشته، در حال بحث در خصوص خلأ رسمیت سیاسی و ملاحظات قانونی در امور مربوط به کودکان تیزهوش هستند. نیاز اساسی به تجربه در زمینه آموزش و بازآموزی معلمان و دیگر مربیان در زمینه آموزش تیزهوشان وجود دارد.

امکان ورود زودهنگام به مدرسه و جهش کلاسی، از تسهیلات مورد نیاز برای دانش‌آموزان تیزهوش به نظر می‌رسد. تمایل گسترده‌ای برای تبادل تجربیات معلمان، در درون مدارس و میان مدارس مختلف، در سطح محلی و ملی وجود دارد. همچنین علاقه مشابهی به شبکه‌های اروپایی و بین‌المللی ابراز می‌شود. و سرانجام، کاستی‌های فراوانی در خصوص پژوهش در موضوع تیزهوشی، تعداد متخصصان این حوزه و مراقبت‌های حرفه‌ای در این زمینه وجود دارد. تولید اطلاعات و انتشارات، برگزاری دوره‌ها و سمینارهای آموزشی درباره تیزهوشی، به تدریج ظاهر می‌شوند.